

EXTERN KVALITETSGRANSKNING av specialiseringstjänstgöring

Universitetssjukhuset Linköping

Klinik

Neurokirurgi

Specialitet

2019-11-26 – 2019-11-27

Datum

Linköping

Ort

Per Almqvist och Hans Ericson

Inspektörer

Styrkor

- Moderna och ändamålsenliga lokaler med bland annat ny intraoperativ MRT
- Vällbemannade funktioner med kompetent vårdpersonal på kliniken
- Tillräckligt patientunderlag som omfattar alla neurokirurgiska diagnoser
- ST-läkarna ges goda möjligheter att delta i relevanta externa utbildningsprogram
- Välstrukturerat schema för ST-läkarna som möjliggör både teoretisk och praktisk utbildning
- Bibliotek och litteratur väl tillgängligt

Svagheter

- Omodern tystnadskultur som inte gagnar en effektiv ST-läkarutbildning i neurokirurgi.
- ST-läkarna deltar inte aktivt i behandlingskonferenser i tillräcklig utsträckning.
- Seniora kirurger opererar ofta utan att vara assisterade av ST-läkare trots att ST-läkare ges operationstid.
- ST-läkare har inte en aktiv roll på operationssalen vilket begränsar undervisningsvärdet.
- Kliniken har få vetenskapliga handledare.
- Den interna teoretiska utbildningen är begränsad.
- ST-läkarna har för låg grad av självstudier.

Förbättringspotential

- Förbättra utbildningsklimatet och skapa trygghet för ST-läkare under utbildning genom att förändra repressivt beteenden i läkarkollegiet.
- Ta till vara alla utbildningsmoment i det dagliga kliniska arbetet under dagtid för att begränsa behovet av frivilligt deltagande i operationer på kvälls- och nattetid.
- Skapa rutiner bland ST-läkarna att ta ansvar för självstudier redan från början av ST-utbildningen.
- Uppmärksamma, skapa och prioritera tillfällen för ST-läkarna att träna ledarskap i det kliniska arbete, exempelvis leda ronder, möte, presentera patientfall, etc.
- Utnyttja befintliga undervisningstillfällen vid operationer och behandlingskonferenser.
- Fortsatt stöd till klinisk forskning och forskarutbildning och handledare i samarbete med universitetet.
- Främja utbyte mellan neurokirurgiska kliniken i Sverige och Norden.

STRUKTUR

A Verksamheten

Kliniken är en av sex neurokirurgiska kliniker i Sverige som bedriver ST-utbildning. Kliniken är ensamutövare av neurokirurgi i sydöstra sjukvårdsregionen med ett upptagningsområde om ca 1 miljon innevånare. ST-utbildning genomförs och utvärderas enligt skriftliga riktlinjer från vårdgivaren som säkerställer en hög och jämn kvalitet i specialiseringstjänstgöringen.

Kliniken behandlar patienter med alla kategorier av neurokirurgiska diagnoser inklusive pediatrik neurokirurgi. Man utför mer än 1500 ingrepp per år. Vi bedömer att tjänstgöringen är tillräckligt allsidig och med tillräcklig volym för att samtliga målbeskrivningar för ST-utbildning i neurokirurgi ska kunna uppfyllas, med undantag av kraniofacial neurokirurgi som är rikssjukvård och bara bedrivs i Uppsala och Göteborg.

Det finns en plan för att främja lika rättigheter och möjligheter att uppnå utbildningsmålen för ST-läkare oavsett kön, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning.

Föreskrift

Verksamheten har de förutsättningar som behövs för att genomföra specialiseringstjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Skriftliga riktlinjer från vårdgivaren om hur specialiseringstjänstgöringen ska genomföras finns.
- Skriftliga riktlinjer från vårdgivaren om hur specialiseringstjänstgöringen ska utvärderas finns.
- Tjänstgöringen är tillräckligt allsidig.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

B Medarbetarstab och interna kompetenser

Verksamheten på kliniken leds av en sjuksköterska sedan tre månader. Kliniken har 17 specialister varav tre för tillfället är tjänstlediga. Sju av läkarna är disputerade varav två är docenter och en professor emeritus som fortfarande är kliniskt aktiv. Kliniken har fem stycken ST-läkare som har huvudansvariga ST-handledare som är specialistkompetenta i neurokirurgi. Vid tillfället för inspektionen har en av dessa inte slutfört handledarutbildning, men genomför utbildningen nu. Övriga fyra är handledarutbildade. ST-studierektor är specialistkompetent i neurokirurg och har genomgått handledarutbildning. Vi bedömer att det finns tillräckligt många specialister med relevant kompetens för att alla ST-läkare ska erhålla adekvat handledning, stöd och instruktioner.

Det finns skriftliga instruktioner för hur handledningen skall gå till. ST-kollegium hålls en gång per år. Regelbundna handledarträffar för ST-handledarna finns. Det finns en skriftlig relevant uppdragsbeskrivning för ST-studierektorn.

Föreskrift

- Samtliga huvudansvariga ST-handledare har specialistkompetens i avsedd specialitet.
- Samtliga huvudansvariga ST-handledare har genomgått handledarutbildning.
- Tillgång till specialistkompetent studierektor med handledarutbildning finns.
- Tillräckligt många läkare med relevant specialitet och kompetens finns för att alla ST ska få adekvat handledning.
- Tillräckligt många läkare och andra medarbetare med relevant kompetens finns för att instruktioner ska kunna ges.

Allmänna råd

- Studierektorn har relevant specialistkompetens.

Kvalitetsindikator

- Generella skriftliga instruktioner för ST-handledning finns.
- Regelbundna handledarträffar för ST-handledarna finns.
- Skriftlig uppdragsbeskrivning för SR finns.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.

C Lokaler och utrustning

Kliniken är mycket välutrustad för diagnostik, utredning och behandling.

ST-läkarna delar ett arbetsrum där var och en har egen arbetsplats och dator där de kan arbeta ostört. Det finns tillgång till ett fackbibliotek i klinikens lokaler samt adekvat bibliotekstjänst och aktuella tidskrifter.

Föreskrift

Verksamheten har de förutsättningar som behövs för att genomföra specialiseringstjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Adekvat utrustning för diagnostik, utredning och behandling finns.

Kvalitetsindikator

- ST-läkarna har tillgång till funktionell arbetsplats.
- Tillgång till IT-baserade kliniska beslutsstöd, sökbar vetenskaplig databas, stöd från bibliotek eller FoU-enhet finns.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter följs.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

PROCESS

D Tjänstgöringens uppläggning

ST-utbildningen genomförs enligt socialstyrelsens målbeskrivning för neurokirurgi. ST-läkares operationer dokumenteras i en loggbok. Samtliga ST-läkare genomgår extern teoretisk utbildning i form av både de nordiska och europeiska fyraåriga SK-kurserna och skriver den europeiska tentamen som ges av EANS. Alla ST-läkarna har individuella utbildningsprogram som följs upp och revideras i samråd med SR, HL och ST-läkaren. Jourtjänstgöringen utgör en adekvat del av tjänstgöringen vilket uppfyller kraven i målbeskrivningen.

ST-studierektorn är en organisatorisk stödfunktion till verksamhetschef, handledare och ST-läkare. Ett relevant introduktionsprogram för ST-läkarna finns. ST-läkarna uttrycker vid inspektionen önskemål om att ST-studierektorn skall vara mer tillgänglig i rollen som stödfunktion för lärandemål. Studierektorn tar del av bedömningar av ST-läkarna.

ST-kontrakt upprättas för samtliga ST-läkare som reglerar ST-läkarens och arbetsgivarens gemensamma åtagande. Andra legitimerade läkare utan specialistkompetens arbetar under handledning men utan individuella utbildningsprogram.

Vi uppfattar att ST-läkare arbetar på lika villkor, oavsett kön, etnicitet, religion eller trosuppfattning.

Föreskrift

Verksamheten har de förutsättningar som behövs för att genomföra specialiseringstjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Det finns skriftliga riktlinjer för hur målbeskrivningen ska uttolkas samt styrande dokument för tjänstgöringens upplägg.
- Jourtjänstgöring/beredskap uppfyller kraven i målbeskrivningen.

Föreskrift

- Alla ST-läkare har individuellt utbildningsprogram som utgår från kraven i målbeskrivningen.
- Det individuella utbildningsprogrammet följs regelbundet upp och revideras vid behov i samråd med SR, HL och ST-läkaren.

Allmänna råd

- SR bör utgöra en organisatorisk stödfunktion till verksamhetschef, handledare och ST-läkare.
- SR bör medverka till utarbetning av ST-läkarnas introduktionsprogram.
- SR bör ta del av verksamhetschefens och handledarens bedömning av ST-läkaren.

Kvalitetsindikator

- Alla ST-läkare får introduktion till tjänstgöringen.
- Tillgång till individuella utbildningsprogram och handledning för de leg läkare utan specialistkompetens som arbetar vid enheten med siktet inställt på ST finns.
- Alla ST-läkare har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter att uppnå målen i mål-beskrivningen oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.

E Handledning och uppföljning

Ett individuellt utbildningsprogram utgör grunden för handledningen. ST-läkarna och handledarna finns på samma klinik. Under ST-sidotjänstgöring handleds ST-läkarna av handledare på mottagande klinik. ST-läkarnas kompetensutveckling följs fram till examination.

Verksamhetschef och handledare bedömer ST-läkarna kontinuerligt och bedömningen dokumenteras under ansvar av verksamhetschefen. Många utbildningsmoment ges fortlöpande i det dagliga arbetet av annan läkare vid sidan av handledaren och av annan vårdpersonal.

Handledningen är inplanerad i tjänstgöringsschemat. Handledarutbildningen utförs enligt Region Östergötlands program. Här ingår utbildning i handledning, pedagogik, metoder för bedömning, kommunikation och etik. Fortlöpande bedömning görs av ST-läkarna men utan användning av etablerade eller validerade metoder. Fram till att man rekryterade en ny verksamhetschef har regelbundna utvecklingssamtal med ST-läkarna ej förekommit. Den nya verksamhetschefen har infört denna rutin.

ST-läkarna uttrycker önskemål om att utbildningsklimatet förbättras till att bli mer inbjudande till frågor och diskussioner vid möten och ronder. Man känner en olustkänsla att behöva exponera bristande kunskap med rädsla för reprimander. ST-läkarna känner sig inte alltid välkomna att assistera vid operation, där seniora läkare opererar ensamma. ST-läkarnas sidotjänstgöring är 6 månader med relevant innehåll och sammansättning. Bland annat ingår tre månaders tjänstgöring inom anestesi och intensivvård. Sidotjänstgöringen följs upp regelmässigt. Legitimerade läkare från andra specialiteter som tjänstgör vid enheten erhåller handledning.

Föreskrift

- Handledningen utgår från det individuella utbildningsprogrammet.
- Det finns en utsedd huvudansvarig handledare för varje ST.
- ST-läkaren har tillgång till handledare under varje utbildningsperiod.
- Fortlöpande bedömning av ST-läkarens kompetensutveckling utifrån målbeskrivningen och utbildningsprogrammet görs under hela ST.
- Kontinuerlig bedömning utförs av verksamhetschef (motsvarande) och huvudsaklig handledare.
- Verksamhetschef (motsvarande) ansvarar för att den kontinuerliga bedömningen dokumenteras.

Allmänna råd

- ST-läkaren bör, utöver handledning, få fortlöpande instruktioner.
- Handledningen är inplanerad i ordinarie tjänstgöringsschema.
- Den huvudansvariga handledaren tjänstgör där ST-läkaren huvudsakligen genomför sin specialiseringstjänstgöring.
- Handledarutbildningen bör omfatta handledning, pedagogik, metoder för bedömning, kommunikation och etik.
- Den fortlöpande bedömningen görs med på förhand kända och överenskomna metoder.
- Påvisade brister i ST-läkarens kompetens leder till en åtgärdsplan.
- Verksamhetschefen eller motsvarande håller regelbundna utvecklingssamtal med ST-läkarna.

Kvalitetsindikator

- ST-läkarnas sidoutbildning följs upp.
- Varje enhet har en plan för hur ST-läkare som riskerar hamna i svårighet för att uppnå enskilda delmål, sin professionella utveckling generellt eller av personliga skäl, ska kunna hjälpas.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.

F Teoretisk utbildning

Region Östergötland ger kurser som täcker A- och B-målen för ST-utbildning. Som beskrivits ovan går samtliga ST-läkare externa utbildningar som ges för nordiska och europeiska ST-läkare i neurokirurgi. Dessa fyraåriga kurscykler täcker samtliga C-mål, med undantag för kraniofacial neurokirurgi som ingår i delmål c8 (neuropediatrika och kongenitala sjukdomstillstånd), vilket ST-läkarna kan uppfylla genom auskultation vid klinik med rikssjukvård. Regelbundna "morbidity and mortality" konferenser med utbildningsinnehåll ges varje vecka på kliniken, men intern ST-utbildning saknas och efterfrågas av ST-läkarna. Vi rekommenderar även att ST-läkarna erbjuds möjlighet att delta i en dissektionskurs med anatomiska preparat under första två åren av ST-utbildningen.

Studierektorn samordnar ST-läkarnas interna och externa utbildning. De teoretiska utbildningsmomenten och kurserna planeras in i utbildningsprogrammet.

Det finns schemalagd tid för administration där möjlighet för självstudier finns. Vi får emellertid intrycket att ST-läkarna inte fullt utnyttjar denna tid. En av ST-läkarna anger att han studerar självständigt 15-30 minuter per vecka. Det är oklart hur representativ denna uppskattning är.

Föreskrift

Verksamheten har de förutsättningar som behövs för att genomföra specialiseringstjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Teoretiska utbildningsmoment och kurser planeras in i enlighet med målbeskrivningen.
- ST-läkarna genomgår den teoretiska utbildning som definieras i det individuella utbildningsprogrammet.

Föreskrift

- SR samordnar ST-läkarnas interna och externa utbildning.

Allmänna råd

- Intern utbildning planeras in i det individuella utbildningsprogrammet.
- Extern utbildning planeras in i det individuella utbildningsprogrammet.
- Tid för regelbundna självstudier planeras in i det individuella utbildningsprogrammet.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.

G Medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

ST-läkarna erbjuds 10 veckors schemalagd tid för att utföra ett skriftligt individuellt arbete. Arbeten publiceras, t.ex. i Läkartidningen. Regionen erbjuder kurser för att utveckla vetenskaplig kompetens, dock med begränsad tillgänglighet. ST-läkarna utför även kvalitets- och patientsäkerhetsarbeten som bedöms och återkopplas.

Det finns två läkare som är docentkompetenta vetenskapliga handledare på kliniken. Flera av specialisterna är disputerade liksom en ST-läkare. ST-läkare erbjuds doktorandutbildning och en av de 4 är doktorandregistererade.

Föreskrift

- Utbildning erbjuds för att uppnå ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt.
- Goda förutsättningar finns för genomförande av ett skriftligt individuellt arbete enligt vetenskapliga principer.
- ST-läkarnas kompetens i medicinsk vetenskap bedöms fortlöpande och återkoppling sker.
- ST-läkarna ges möjlighet att utveckla kunskap om och kompetens i kvalitets- och patientsäkerhetsarbete.
- Goda förutsättningar finns för att genomföra, dokumentera och redovisa ett kvalitetsarbete.
- ST-läkarens kompetens i kvalitetsutveckling bedöms fortlöpande och återkoppling sker.

Kvalitetsindikator

- ST-läkares genomförda individuella arbeten publiceras eller presenteras vid vetenskapliga möten.
- Tillgång till ett välfungerande doktorandprogram finns.
- Enheten har regelbundna möten där medarbetare diskuterar och kritiskt granskar vetenskaplig litteratur.
- Minst ett, på enheten utfört, självständigt forskningsprojekt har publicerats i vetenskaplig tidskrift eller presenterats vid vetenskapligt möte de senaste två åren.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter följs.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

H Ledarskapskompetens och kommunikativ kompetens

Teoretisk utbildning i ledarskap och kommunikation ingår i regionens utbildningsprogram för ST-läkare för A och B-delmål. Tillfällen i det dagliga arbetet kan utnyttjas bättre för att träna ledarskapskompetensen.

Föreskrift

- ST-läkaren ges förutsättningar att utveckla ledarskapskompetens i enlighet med målbeskrivningen.
- ST-läkaren ges kontinuerlig handledning i ledarskapskompetens.
- ST-läkarens kompetens i ledarskap bedöms fortlöpande och med återkoppling.
- ST-läkaren ges förutsättningar att utveckla den kommunikativa kompetensen såväl muntligt som skriftligt i enlighet med målbeskrivningen.
- ST-läkaren ges kontinuerlig handledning i kommunikativ kompetens.
- ST-läkarens kommunikativa kompetens bedöms och återkoppling sker.

Allmänna råd

- ST-läkaren bereds möjlighet att undervisa under handledning.
- ST-läkaren bereds möjlighet att själv handleda under handledning.
- ST-läkaren bereds möjlighet att delta i inom- eller mellanprofessionell reflektion i grupp.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.